

Vaia prof. A. Püspik
händakirjus.
18.9.39

Diplomitöö
392 134

S. V.
TARTU ÜLIKOOL
DIPLOMATIIVKOGU

18 sept. 39
566

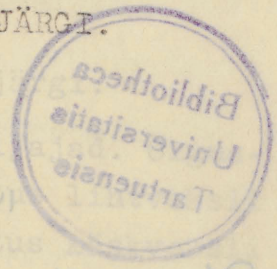
Eduard Sulg,
matr. 7370.

Arvestades diplomitöö
võrdsust

A. A.
7866.

VASTUTUS VEKSLI

JÄRGI.

Hõlme R

Tartu 1939.

Lõpetus- ja kirjelduskoos
13x 89

Õigusteaduslik kirjandus.

1) Prof. Saisukord. Õigus ja protsess. Tartu. 1939.
I o s a

§ 1. Veksli mõiste ja ajalugu.

§ 2. Veksli juriidiline loomus. Prava. Moskva 1912.
Riga 1924.

§ 3. Vastuväited.

5) Kaminka a) võltsimine

b) kohustamatus

6) Veksli c) rahatus

7) K. Vender d) vääramatud jõud Tallinn 1932. a.

II o s a

§ 4. Vastutajad vekslil järgi.

10) Tsiviil a) vekslil väljajad. Õigus- ja teovõime.

11) Kriminaal b) 1) vastutus lihtveksli järgi.

12) Veksli c) 2) vastutus käskveksli järgi.

b) aktseptant.

13) J. Samma c) pealekirjutajad. Tartu 1938

14) Riigikohtu Indossandi mõiste ja juriidiline loomus.

15) Vene Senat 1. Indossamenti vorm ja liigid.

aa) nimis- ja blankoindossament.

2. Eripealdised: Vastutamatus-, järel-, keelu- ja pandipealdis.

3. Regress. Selle teostamise kord, summa ja tähtaeg.

4. Volituspealdis.

§ 5. Vekslikäendus.

K a s u t a t u d k i r j a n d u s .

- 1) Prof. A.Piip - Kaubandusõigus ja protsess. Tartu. 1939.
- 2) " A.Piip - Kaubandusõigus. Tartu.1934.
- 3) Seršenevic - Kurs torgovogo prava. Moskva 1912.
Riga 1924.
- 4) Cosack - Lehrbuch des Handelsrechts. Stuttgart 1930.
- 5) Kaminka - Očerki torgovogo prava. Peterburg 1911
- 6) Veksliseadus. 1938 a.
- 7) K.Vender - Veksliseadus . Tallinn 1932.a.
- 8) Nolcken - Uctav o vekseljah
- 9) Balti Eraõigus.
- 10) Tsiviilkohtupidamise seadus.
- 11) Kriminaalseadustik.
- 12) Veksliseadus 1932 a.
- 13) O.Samma - Veksliseadus. Tartu 1938
- 14) Riigikohtu otsusi 1920-1938 a.
- 15) Vene Senati otsusi alates 1869-1912 a.

1) Prof. Piip - Kaubandusõigus ja protsess.
Tartu 1939.a. lnr.234.

Kuid mitte ainult võltsitud ei tekki vekslipidajal võimalus raha saada vekslil vastu, vaid ka varem osutatud see võimalikult tegelikult võib vekslil diskonteerida VASTUTUS VEKSLI JÄRGI.

kõrvuti rahaga ning Sissejuhatus.

Kaasaegne kapitalistlik majanduskord on keerukas ning väga komplitseeritud võrreldes naturaalmajandusega. Vahetustoimingud on paisunud tohutu suurteks. Kaasajal pole vahetustoimingute objektiks mitte ainult kaup, vaid ka väärtpaberid. Sedaliiki väärtpaberid, mis liiguvad turul, nimetatakse käibelisteks paberiteks. Käibeliste paberite sarja kitsamas mõttes kuulub ka veksel¹⁾.

Oma juriidiliselt loomult on veksel võlakohustus, millega veksliaandja töötab maksta vekslipidajale vekslismainitud summa. Kuid veksel erineb suuresti tavalisest võlakohustusest. Vekslis on tahetud näha võladokumenti, mille alusel kuulub vekslipidajale vaidlematu õigus nõuda vastutajailt vekslisummat.

1) Prof. Piip - Kaubendusõigus ja protsess.
Tartu 1939.a. lhk.234.

Kuid mitte ainult tähtpäeval ei tekki vekslipidajal võimalus raha saada vekslid eest, vaid ka varem osutub see võimalikuks. Vekslipidaja võib veksel diskonteerides saada vekslid vastu ka varem raha. See pärast leiavadki mõned teoreetikud, et veksel liigub kõrvuti rahaga ning on suuteline tõstma rahafunktsiooni. Nii arvab Cosack, et veksel on kaasajal muutunud rahaks. Muidugi ei või veksel rahaga sarnastada, sest veksel pole ei sundmaksuvahend ega evi ka sundkurssi. Kuid teatud sarnasus tal rahaga on.

Et veksel kui võladokument võiks evida võrdset autoriteeti rahaga ning liigelda kõrvu viimasega, selleks peavad vekslisalejate vastutused olema teistsugused kui tavalise võladokumendi juures. Nii see ongi. Iga isik, kes annab oma allkirja vekslile, vastutab vekslipidaja ees vekslisumma ulatuses. Sellest vastutusest võidakse vabaneda vastava pealkirja kaudu või juhtudel, mida veksliseadus otse ette näeb.

I o s a

§ 1. Vekslid mõiste ja ajalugu.

Veksel on seaduspärase vormis avaldatud kirjalik ühepoolne ning abstraktne kohustus maksta veks-

livaldurile tähtajal või nõudmisel vekslismainitud summa²⁾. Vekslikohustuse isepäraseid loomujooni on, et ta on ühepoolne, abstraktne ja kindlas vormis väljendatud kohustus. Vormi nõue vekslis juures on olulise tähtsusega. Niipea, kui dokument ei vasta vorminõuete suhtes vekslile, ei kaasuta sarnane võladokument kunagi vekslis efekte, kuigi vekslisalejad on seda soovinud. Vekslis man on määrava tähtsusega just vorminõuete täitmine, mitte aga isikute tahe, kelle vahel luuakse vekslikohustus. Niipea, kui hakkasid arenema vahetustoimigud, tekkis tarvidus ka krediidi järgi ning koos sellega ka vajadus sarnase võladokumendi järgi, mille alusel saaks võlasuhteid hõlpsasti ning ohuta korraldada. Vekslis on need püüded leidnud väljenduse. Juba antiikrahvaste juures, kus oli arenenud kaubandus, leidis vekslitaolisi võladokumente. Kuid neid ei võiks pidada vekslis sõna otseses mõttes. Kaasaegne veksel on alguse saanud keskajal Itaaliast. Ristisõdade toimet hakkas Itaalias arenema

2) Prof. Piip - op. cit. lhk. 245.

kaubanduslik liiklus. Veneetsia, Florents j.t. kuju-
nesid suurteks kaubanduslikkudeks keskusteks, kuhu
voolas kaupmehi väga laialt. Tolleaegsetes oludes osu-
tus raha kaasaskandmine raskeks. Hakatakse otsima va-
hendit raha ülekandmiseks, mis poleks seondatud ohuga.
Nii hakkab arenema kord, kus kaupmees, kes vajab raha
teises linnas kauba ostmiseks, ostab rahavahetajalt
tähiku, mille järgi talle tähikuandja ärisõber maksab
vastavas kohas tähikusmainitud summa. Kuid, et olla
kindel, et selle vastu tööpoolest ärisõber tasub soo-
vitud summa, selleks esitatakse enne laadapäeva tähik
tunnustamiseks. Nii areneb tunnustusmärgusest välja
kaasaegne aktsept.

Esialgseks vekslikujuks osutus käsuveksel. Ta
polnud tol ajal mitte krediidi vahendiks, vaid raha
ülekandevahend. Kuid aegajalt veendutakse, et see on
tõhus dokument võlasuhete korraldamiseks. Seepärast
hakatakse teda kasutama võladokumendina. Ühtlasi haka-
takse pakkuma vekslile ka kindlat vormilist kaitset.
Rakendati karme karistusi nende suhtes, kes ei täitnud
vekslikohustust ning loodi kiirendatud kord kohtuotsus-
te täitmiseks vekslile järgi.

17. sajandil kaldub majanduslise arengu raskuspunkt Prantsusmaale, kus tekkivad suured laadad ehk messid. Sinna voolas kaupmehi mitmelt poolt. Sageli tekkis olukordi, kus ühel kaupmehel oli veksell raha saamiseks, teisel see puudus. Et valuutat saada kaubamuretsemiseks, selleks ostis üks kaupmees teiselt vekseli ära. Üleandmisel tehakse vastav pealkiri vekseli tagaküljele. Nii areneb välja indossament. 1654.a. legaliseeritakse indossament. Hiljem, kui ilmus Code de Commerce, on veksell kui karm formaalne võladokument legaliseerimist leidnud, mida on võimalik indossamenti kaudu edasi anda.

19. sajandi alul hakkab ka Saksamaa pinnal majanduslik elu arenema. Kuid tol ajal koosnes Saksamaa üksikutest riikidest, kel oli oma erinev õiguskord. Et siiski majanduselu arengule kaasa aidata, anti Saksas välja 1848.a. Allgemeine deutsche Wechselordnung. Siin on veksell leidnud normeerimist kui abstraktne ning formaalne võladokument. Vekseli kehtivuseks ei nõuta mingisuguse causa olelust. On vaja täita vaid seaduslikud vorminõuded. Kui seaduspärasel vormis täidetud veksell satub hääskliku vekselipidaja kätte, vas-

tutavad selle ees kõik vekslisalejad, arvatud välja mõned üksikud juhud.

Saksa veksliseaduse alusmõtetel on ülesse ehitatud ka rahvusvaheline ühtlustatud vekslisõigus, mis 7. juunil 1930.a. Genfis 22 riigi poolt kehtivaks tunnustati. Meil liituti eelmainitud konventsiooniga 9. apr. 1938.a. Kehtima hakkas ühtlustatud veksliseadus alates 1. oktoobrist 1938.a. Enne seda kehtinud seadus oli rajatud Vene 1902.a. veksliseadusele.

§ 2. Vekslis juriidiline loomus.

Veksel on väärtpaber, millega on seondatud riida õiguslikke effekte. On vaja selgitada, millisest momendist alates kaasuvad veksliga mainitud efektid. Teisi sõnu öeldes, millisest momendist alates tekib vekslkohustus. Kui see moment pole saabunud, millest alates loeb seadus vekslkohustuse tekkimist, ei saa olla juttu ei vekslkohustusest ega ka vastutusest vekslis järgi.

Vekslkohustuse tekkemomendi määratlemisel on kehtele pääsenud kolm teooriat: 1) leppe-, 2) kreatsioon- ja 3) emissiooni teooria³⁾.

³⁾ Prof. Piip - op.cit. lhk.245.

Leppeteooria järgi on veksel perfektne sellest momendist alates, kui see on täidetud, üle antud ja vastu võetud. See teooria nõuab vekslit perfektsiooniks nii üleandja kui ka vekslit vastuvõtja tahete koordineerimist. Niipea, kui puudub ühe tahe, ei loo säärane dokument üldse vekslitkohustust. Õigluse printsiipi silmas pidades tuleks seda vaatekohta pooldada. Kuid, kui lugeda vekselit perfektseks vaid ainult sel juhul, kui üks on vekslit üle annud vabal tahtel ja teine selle vastu võtnud, siis kaotaks veksel oma autoriteedi ega oleks suuteline täitma karmi võlakoostumendi ülesandeid. Saksa õpetlaste hulgas pole see vaatekoht pooldamist leidnud. Einert väidab, et veksel pole mitte ainult krediitvahend, vaid ka maksumvahend, kuna hind, mis kaetud veksliga, loetakse tasutuks⁴⁾. Kui lubada vekslile vastu vaielda kergelt, tekitaks see ülekohtu ning vekselit ei saaks kasutada maksumvahendina.

Kreatsiooniteooria järgi on veksel kehtiv juba sellest momendist alates, kui see on täidetud vekslitektiga. See, mil viisil ta käiku sattus, kas vekslit

4) Võrdle ka Riigikohtu ts. os. otsus nr.10-1935.a.

liandja või vekslipidaja tahtel, ei evi mingisugust tähtsust. Oluline selle teooria järgi on vaid see, et veksel oleks täidetud vastavalt seadusnõuetele.

Ka seda vaatekohta ei saaks puhtalt pooldada. Selle seisukoha järgi poleks oluline, kas veksel on hää või halbuskliku valduri käes, kas see on vekslidandjalt ära võetud vägivaldse toiminguga tagajärjel või on vekslidandja üleandmine toimunud vabal suval.

Kolmas teooria leiab, et veksel on perfektne sellest momendist alates, kui see on täidetud ning üle antud. Vastuvõtmist pole vaja.

Nii endises kui ka kehtivas veksliseaduses pole ükski eelmainitud teooriaist rakendamist leidnud puhtal kujul. V.S. § 16 lausub, et vekslipidajat loetakse seaduslikuks valduriks, kui ta saab tõendada, et veksel on talle siirdunud katkestamatu reaga. Sama paragr. viimane lõige mainib, et kui veksel on isiku käest ära läinud ükskõik mis viisil, siis vekslivaldur, kes tõendab, et talle on veksel siirdunud katkestamatu reaga, on kohustatud vekslidandja ära andma üksnes vaid siis, kui ta on vekslidandjalt omandanud halvas usus või kui ta on selle omandamisel toiminud raske hooletusega. Ka § 17 mainib, et vastutajad vekslidandja järgi saavad

kaitseda vaietega vaid halbuskliku vekslipidaja vastu.

Kehtivas veksliseaduses on üldiselt rakendamist leidnud samasugune vaatekoht nagu endiseski veksliseaduses. Hääuskliku vekslivalduri suhtes on kehtiv kreatsiooniteooria, halbuskliku suhtes aga leppeteooria. Vekslivaldurit tuleb pidada hääusklikuks, kui vekslit nähtub, et veksel on siirdunud temale seaduspärasel teel. Kui puudub vekslil kas esimese omandaja allkiri või nimis-pealkirja puhul on tegemist katkestatud reaga, ei saa sarnast valdust pidada hääusklikuks. Esimese omandaja allkirja puudumine vekslil teeb selle kehtetuks, mis ei kohusta vekslit osavõtnud isikuid⁵⁾.

Kui veksel on sattunud käibesse veksliväljaja või eelmise pealekirjutaja tahteta ning vekslipidaja on selles teadlik või toiminud raske hooletusega, võib vastutaja end kaitseda vastava väitega. Kuid seda väidet lubab seadus esitada vaid vahenditute suhete puhul vekslipidaja ja vastutaja vahel (V.S. § 17, 19). Vahendlikkude suhete puhul ei saa sarnase vastuväiteselle

5) Võrdle ka Riigikohtu otsus nr. 180 - 1938.a.

ga esineda.

Üldiselt tekib vekslkohustus veksli andmise-
ga. Garantiiveksel pole enam abstraktne võlakohustus,
vaid konkreetne. Tema kehtivuseks on vaja causa ole-
lust⁶⁾. Seepärast ei saa garantiiveksli juures veksl-
kohustuse tekkemomendiks pidada veksli väljamist, vaid
causa saabumist. Garantiiveksli kehtivus sõltub cau-
sast ning enne selle saabumist ei või kohustusi tek-
kida. Hagemise korral garantiiveksli järgi peab näida-
tama, et causa on saabunud. Muidugi peab vekslit nähtuma, et tegemist on
garantiiveksliga. Ei ole vekslile seda märgitud ning
garantiiveksel satub hääuskliku vekslivalduri kätte,
pole võimalik end kaitseda. Veksliaandja ei saa vabane-
da vastutusest, kuigi ta tõendab, et veksel oli antud
garantiiks ning need eeldused pole saabunud, mille ole-
lusel oleks võinud veksel käiku lasta. Sarnase veksl-
eest vastutab iga isik, kelle allkiri leidub vekslil.
Viimastel aga jääb hagiõigus tavalises tsiviilkorras
selle vastu, kes lasi garantiiveksli käibesse. Pääle
selle on võimalik garantiiveksli käikulaskjat karistada

6) Võrdle ka Riigikohtu otsus nr.180-1938.a.

kriminaalkorras⁷⁾ minetanud veksliväljamise õiguse.

Keerukam on küsimus, millisest momendist tekib vekslkohustus blankovekslite juures, kas sellest momendist alates, kui veksel väljatakse, või sellest, mil see täidetakse vekslirekvisiitidega. Kehtivas veksliseaduses see küsimus ei võiks vaidlusi tekitada, küll aga endises. Endise V.S. § 14 lausus, et veksliplangol pole vekslijõudu niikaua kuni see pole täidetud vastavalt vekslinõuetele. Sellest haaraski Senat kinni ning seletas, et vekslkohustus tekib ainult sellest momendist, kui blankoveksel täidetakse vekslirekvisiitidega. Seepärast, kui veksliaandja peaks enne vekslit täitmist suurema või minetama teovõime, on selline veksel kehtetu ega kaasuta endaga vekslkohustust⁸⁾. Isegi tavalise tsiviilkohustusena ei lubanud Senat sellist vekselit kasutada, vaid sellele vaatas Senat kui kehtetule dokumendile, mis ei loo mingisugust võlasuhet. Pärastpoole muutis Senat oma seisukohta ning luges kehtivaks ka selliseid veksleid, mis antud küll blankovekslina, kuid täidetud hiljem, kui veksliaandja

7) Kriminaalseadustik § 577.

8) Senati tsiv. dep.otsus nr.7077 - 1910.

oli juba surnud või minetanud veksliväljamise õiguse.

Kehtivas veksliseaduses see küsimus ei võiks lahkarvamusi tekitada, sest siin ei tehta mingisuguseid erandeid blankovekslite suhtes. Seda seisukohta on tunnustanud pidevalt ka Saksa kohtupraktis, samuti ka meie kohus.

Nii tuleks asuda seisukohale, et blankovekslite juures tekib vekslkohustus mitte blankoveksli täitmise momendist, vaid selle väljamisest. Täitmisest alates tekib vekslipidajal ainult võimalus hakata teostama õigusi, mis järgnevad vekslist. Enne täitmist on need õigused küll tekkinud, kuid on vaikivas olukorras kuni vekslit täitmiseni.

§ 3. Vastuväited.

Blankovekselt kehtivas õiguses tuleb normeerida V.S. § 10 alusel, mis määrab, et kuigi vekslipidaja pole blankovekselt täitnud vastavalt kokkuleppele, ei saa seda kasutada vaidena vekslipidaja vastu. Ainult sel juhul, kui vekslipidaja on toiminud halvas usus, vekslit omandades või raske hooletusega, on võimalik end kaitseda väitega, et blankoveksel pole täidetud vastavalt kokkuleppele. Sellest seaduse sättest ilmneb, et blankovekselt võidakse käibesse lasta nagu tavalistki veksel. Täita võib seda iga vekslipidaja, samuti ka ta

pärijad ning õigusjärglased.

Kuigi V.S. §2 ja 76 mainivad, et dokument, mis ei vasta vekslinõuetele, pole veksel, ei saa sellest veel järeldada, et blankovekselt ei saa enne pidada vekslis kuni ta pole täidetud vekslirekvisiitidega. Viimatimainitud paragr. käsivad vaid üksnes seda, millised rekvisiidid peavad esinema võladokumendil, et seda lugeda vekslis. Ei keela aga blankovekselt laskmast käibingusse nagu tavalistki veksel. Blankovekslid tuleb normeerida V.S. § 10 alusel nagu ülal käsitatud.

Veksli juures lubatakse esitada nelja liiki vastuväiteid: a) vältsimine, b) kohustamatus, c) ja d) väärarvamine.

§ 3. Vastuväited.

Vekslis on tahtud näha formaalset ning karmi võladokumenti, kus pole niivõrd tähtsad vekslisalejate isiklised vahekorrad kui just vormi olelus. Tavaliste tsiviilkohustuste man evib tähtsust nii poolte tahted, isiklised vahekorrad jne., mis vekslis juures esile ei tule. Kehtiv Veksliseadus võrreldes endise V.S., tõstab veelgi rohkem esile vekslis kui karmi ning formaalse dokumendi loomust.

Endine V.S. § 33 lubas vahenditute suhete kor-

ral esitada igasuguseid vastuvaidlusi. Kehtiva V.S.

§ 17 lubab vaidlusi tuua vaid sel juhul, kui vekslipidaja on vekslit omandamisel teadvalt toiminud võlgniku kahjuks, s.o. ainult halbuskliku vekslipidaja suhtes⁹⁾.

Üldse võidakse vekslit juures esitada vaid neid vastuvõiteid, mis põhinevad veksliseaduse eeskirjadel ning vastutaja ja halbuskliku vekslivalduri vahenditutel suhetel. See seisukoht on rakendamist leidnud ka rea Euroopa riikide seadusandlustes, nagu: Saksa, Itaalia, Šveitsi jne.

Vekslit juures lubatakse esitada nelja liiki vastuväiteid: a) võltsimine, b) kohustamatus, c) rahatus ja d) vääramata jõud.

a. Võltsimine.

Vekslit järgi vastutavad need, kelle all- või pealkirjad leiduvad vekslil. Kui kellegi allkiri on vekslil võltsitud, ei saa sellest järgneda talle mingisugust vastutust, kuna ta allkirja pole vekslil. Samuti ei teki vekslisuhet ka võltsija ja vekslipidaja va-

9) Prof. Piip - op. Cit. lhk. 282

hel, sest ka tema allkiri puudub vekslil. Völtsija ja liidaja omandanud vekseli hääs võis ning nõrgas hoo- vekslipidaja vahekorrad tulevad lahendada tsiviilseaduste alusel väljaspool vekselit.

Völtsimise all tuleb mõelda nii all,- pealkirjade kui ka vekslisisu völtsimist. Endise Nuhtlusseadustatu näiteks on summa kirjutatud ainult arvudega, tahtse kehtivuse ajal koheldi vekslivöltsimist erisüüteona (N.S. § 1160), Kehtiv Kriminaalseadus loeb selle tavaliiseks dokumendi völtsimiseks (Kr.S. § 409).

Üldiselt ei saa völtsimine kaasutada endaga mingisugust vastutust. Kuid vekseli puhul võib tekkida olukordi, kus vekslisalejat tuleks lugeda vastutavaks ka völtsitud vekseli eest. Kui näiteks, ruumi oletusel kirjutab mõni vekslipidajaist vekslisummale ette tuhat, sada jne. muutes seega vekslisumma suuremaks, kui see tegelikult oli, ei võiks ka völtsimise osas vabastada vekslisalejat vastutusest.

Kui Veksliseadus lubab blankovekselt täita hiljem ka kokkuleppe vastaselt, siis peaks võrdseks täitmisega lugema ka vekslisumma muutmist, kui vekslipaber seda võimaldab.

Selles küsimuses tuleks asuda seisukohale, et kui vekslipidaja on teadlik vekseli völtsimises, võidakse end alati kaitseda völtsimise vaidega. On aga veks-

7

lipidaja omandanud vekslid hääs usus ning normaalse hoo-
mõnole vekslisale seaduspärase kabin. tuleb see la-
le juures pole võltsimine kindlakstehtav, ei võiks
hendada tsiviilkorras.
veksliosalejat vastutusest vabastada siis, kui võltsimi-
ne on võimalikuks saanud mõne vekslisaleja hooletuse
Muidugi võib selmainitud seisukoht rakendada
leida vaid siis kui on võltsitud muid vekslirekvisiite
tõttu. Näiteks on summa kirjutatud ainult arvudega, täht-
peale allkirja. Allkirja võltsimine ei kaasuta sellele
aeg väljendatud numbrites, veksel täidetud suuremale
mingsugust vastutust, mille allkirja on vekslil võltsi-
veksliplangule kui on võlavahekord jne., on sellisel
tud.
korral tegemist hooletusega, mis on loonud eeldusi võlt-
simiseks. Neil kordadel peavad vekslisalejad vastuta-
ma ka võltsimise korral. Vastutajail jääb võltsija vas-
tu hagiõigus tavalises tsiviilkorras. objektiivselt

Sarnane seisukoht on kokkukõlas Veksliseaduse
sisuga (§ 17,19) ning vastab ka vekslid kui karmi võla-
dokumendi loomusele. lubatud. Siia kuuluvad vekslid,

Mainitud seisukohta väljendab ka V.S. § 10, mis
annab hääusklikule valdurile vekslid suhtes kõik õigu-
sed, mis üldse võivad vekslid järgneda, ka siis kui
veksel oli täidetud kokkuleppe vastaselt, mis oli eel-
miste vastutajate vahel, kui tegemist on hääuskliku
vekslivalduriga. ta selline all- või pealkiri tema andja-

Kehtiv Veksliseadus püüab kindlustada hääuskli-
kule vekslivaldurile võimalikult kõiki õigusi, mida üld-

se vekseli endaga kaasutab. Kui selle tagajärjel tekib mõnele vekslisalejale seaduspäratu kahju, tuleb see lahendada tsiviilkorras.

Muidugi võib eelmainitud seisukoht rakendamist leida vaid siis, kui on võltsitud muid vekslirekvisiite peale allkirja. Allkirja võltsimine ei kaasuta sellele mingisugust vastutust, kelle allkiri on vekslil võltsitud.

b. Kohustamatus.

Kohustamatus võib oleleda nii objektiivseist kui ka subjektiivseist põhjustist. Objektiivsete olmade hulka kuuluvad sellised võlavahekorrad, kus vekslisuhte loomine pole üldse lubatud. Siia kuuluvad vekslid, mis antud keelatud mängust tekkinud võla katteks või keelatud mängu sooritamiseks. Edasi loeb seadus vekslid kehtetuiks, kui need on antud kõrtsivõla katteks¹⁰⁾.

Kui vekslile on hangitud kellegi all- või pealkiri kas pettuse, surve või mõne muu seadusvastase teo toimele, ei kaasuta selline all- või pealkiri tema andja-

10) Prof.Piip - op. Cit. lhk.283.

le kohustust vekslile järgi. Kuigi V.S. § 40 ja 77 alusel pole vekslipidaja kohustatud kontrollima allkirjade ehtsust, ei võiks seepärast veksliosalejat vastutavaks teha vekslile eest, kui ta allkiri on hangitud vekslile seadusvastase teo tasemel, milles ta pole süüdi vähimalgi määral. Sellisel korral jääks vekslipidajal õigus hageda tsiviilkorras kahjutasu sellelt, kes hankis vastutaja allkirja vekslile seadusvastase teoga. Temalt vekslile järgi hageda muidugi ei saa, sest ta allkiri puudub vekslil.

Subjektiivne kohustatus esineb siis, kui vekslile on kirjutatud alla või peale isik, kel puudub õigus võtta endale vekslile kohustust, Siia kuuluvad: all-ealised, hoolealused, eestkostjalused, isikud, kellele polnud küllaldast volitust vekslile väljamiseks, jne.

Kui üks isik annab allkirja vekslile teise esindajana ilma, et tal selleks oleks vastavat volitust, ei kaasuta see vekslile kohustust volitajale, vaid vastutavaks jääb allakirjutaja isiklikult. Samasugune on efekt esindaja suhtes, kes ületanud oma volituse (V.S. § 8).

11) Prof. Piip - op. Cit. lmk. 283. Ts. Kr. Sd. § 410.

12) Vene Senati ots. nr. 100-1899 a. nr. 60-1913 a.

c. Rahatus.

Rahatuse vaidlust esineb vekсли juures kõige sagedamini, sest esineb väga palju juhte, kus väljatakse küll veksel, aga selle eest pole raha saadud.

Kuigi kehtiv Veksliseadus ei nõua, et tekstis märgitakse valuuta saamist, nagu seda nõuab Prantsuse seadus ja teised roomani maad, ometigi eeldab vekсли andmine, et selle eest peab saama mingisugune vastuväärtus. Seepärast, kui see jääb saabumata, võib vekslile vastu vaielda. Prof. Piip leiab, et vekсли rahatust saab tõendada üksnes vaid dokumentidega¹¹⁾. Ka Vene Senat väljendas seda seisukohta reas otsustes, leides, et vekсли sisu ega rahatust ei saa tõendada tunnistajatega¹²⁾.

Endise Veksliseaduse kehtivuse ajal leidis Riigikohus, et rahatust võib tõendada ka tunnistajatega, kui tegemist on vahenditute suhetega vekslipidaja ja vastutaja vahel (End. V.S. § 33). Vahendlikkude suhete puhul ei lubanud ka riigikohus rahatust tõendada tun-

11) Prof. Piip - op. Cit. lhk. 283. Ts. Kp. Sd. § 410.

12) Vene Senati ots. nr. 100-1899 a. nr. 60-1913 a.

nistajatega.¹³⁾ üksnes kirjalikkude tõenditega, toetus
kehtivas V.S. ei võiks see küsimus vaidlusi teki-
tada. Siin lubatakse rahatuse vaidlust tõusetada ainult
vahenditute suhete puhul. Kuid ka mitte igakord. See on
lubatud vaid siis, kui vekslipidaja on vekslit omandami-
sel olnud in mala fidei, toimides vastutaja kahjuks
(V.S. § 17, 77).
Rahatuse vaidlus kehtivas Veksliseaduses on
muutunud kitsamaks võrreldes endise Veksliseadusega.
Rahatuse vaidlust võib esitada üksnes siis, kui tege-
mist on vahenditute suhetega ning kui vekslipidaja on
veksli omandamisel olnud in mala fidei. Muudel juhtu-
del mitte.
Milliste tõenditega tuleb rahatust tõendada,
oleneb kohtu praktikast. Näib, et kehtiva V.S. sisu
kohaselt ei võiks nõuda, et rahatust peaks tõendatama
vaid kirjalikkude tõenditega. Rahatuse vaidluse puhul
tuleb päämiselt tõendada vekslipidaja halba usku, mil-
leta ei saagi rahatuse vaidlust esineda. Halba usku
aga ei vajatse tõendada kirjalikkude dokumentidega.

Vene Senat, asudes seisukohale, et rahatust

13) Vene Senati ots. nr. 100 - 1899 a. nr. 60-1913 a.

saab tõendada üksnes kirjalikkude tõenditega, toetus
Ts.Kp.Sd. § 410. See käsitab aga avaliku akti sisu
tõendamist. Halva usu tõendamisel ei taheta vaielda
dokumendi sisu vastu, vaid tõendada fakti, et veksel
on tasutud, et selle järgi pole raha saadud jne. ning
et nendes asioludes oli teadlik vekslipidaja, omades
vekslit. (V.S. § 10, 16, 17, 77). Sarnaste asiolude
tõendamist ei võiks lugeda avaliku dokumendi sisu tõen-
damiseks. Seepärast ei võiks nõuda, et rahatust tuleb
tõendada vaid kirjalikkude tõenditega.

Lõpuks tekib aga veel küsimus, millist veks-
lipidajat lugeda halbusklikuks, millist hääusklikuks.
Ka hääusklikult vekslipidajalt tuleb nõuda hääd usku
kogu aja vältel või piisab sellest, kui see esines
vaid vekslit omandamisel. V.S. § 16 lõpust ilmneb, et
hääusklikuks vekslipidajaks tuleb pidada seda, kes
veksli omandamisel toimis hääs usus. Kuigi pärast veks-
li omandamist muutub vekslipidaja halbusklikuks, ei
kitsenda see ta õigusi, sest mala fides superveniens
non nocet.

surma, kellele veksli järele ei ole tagatisi, isiku

d. Vääramatute jõud

Sageli võib tekkida olukordi, kus vekslipidaja ei saa teostada vekslijärgseid õigusi mitte temast sõltuvate põhjuste pärast, vaid väliste asiolude toimel. See aga võib kaasutada halba tagajärgi vekslipidajale. Seepärast püüab kehtiv seadus sarnaseid olukordi normeerida ning anda võimalusi teostada õigusi ka väljaspool tähtaega, kui õigel ajal ei saadud seda teostada väliste asiolude pärast. Endine veksliseadus seda instituuti ei tunnud¹⁴⁾.

Kehtiva V.S. § 54 lausub, et kui veksel ei saa määratud tähtajal esitada või protestida ülesaamatute takistuse tõttu, siis pikendatakse neid tähtaegu. Pikendada võidakse kuni takistuse möödumiseni, kuid mitte üle 30 päeva. Ülesaamatute takistuste all tuleb mõelda vääramatute jõudu (vis major), riigi seaduslikke ettekirjutusi, jne. Kunagi ei tule ülesaamatuteks takistuseks lugeda selliseid asiolusid, mida isik oleks saanud vältida. Ei või ülesaamatuks takistuseks pidada notari

14) Võrdle Piip - op.Cit. lhk.284.

surma, kellele veksel esitatud protestimiseks, isiku vahistamist jne. Vaatamata nendele asioludèle oleks võidud vekselst siiski protestida või esitada. Ülesaatmatu takistus on ikka selline asiolu, mida pole isikul kuidagi võimalik vältida.

Nii võib vastutaja end kaitseda ka vääradata jõu väitega, kui leiab, et tähtajad on möödunud mitte ülesaatmatute takistuste toimet, vaid vekslipidaja süül.

vekslipidaja vastutus on iseseisev ega sõltu teiste

vastutusest. § 4. Vastutajad vekslile järgi.

Kõik isikud, kes annud vekslile oma allkirja kas vekslile väljajajana, aktseptantidena, pealekirjutajana, käendajana jne., vastutavad terve vekslisumma tasumise eest. Ainult käendaja ja aktseptant võivad vastutada vaid osaliselt, kui teevad vekslile vastava märkuse (V.S. § 26,30). Märkuse puududes vastutavad ka nemad terve vekslisumma eest.

Kõik vekslile osavõtnud isikud vastutavad solidaarselt vekslisumma tasumise eest. Kuid nende vastutus on oma iseloomult veelgi karmim kui tavaliste solidaarsete kohustuste juures. Vekslile juures pole lubatud esitada ei mingisuguseid kergendusi, nagu: bene-

daja vahel.

ficium divisionist, beneficium excussionist ega ka teisi, mis tavaliste solidaarsete kohustuste juures on mõnel juhul lubatavad.

Kehtiva veksliseaduse sisu järgi vastutab vekslil eest iga isik, kes oma allkirja on annud vekslile. Ta vastutusele ei avalda mingisugust mõju see asiolu, et veksliaandja või mõne õiguseelkäija allkiri on vekslil võltsitud või on kohustamatu talle. Iga veksliaandja vastutus on iseseisev ega sõltu teiste vastutusest. Need, kelle allkirjad on vekslil ehtsad, vastutavad terve vekslisumma eest (V.S. § 7).

a. Veksliväljajad.

Õigus ja teovõime.

Kehtivas V.S. on esikohale tõstetud käskveksel, ning selle kaudu normeeritud ka lihtveksel. Kuid et meil käibingus on peamiselt lihtveksel, seepärast vaatleme enne vastutust ja vastutajaid lihtveksli, hiljem aga käskveksli järgi.

Veksliväljajaks on isik, kes annab oma allkirja vekslile esiküljele. Tema on esialgne kohustuse looja. Esimene vekslisuhe tekib tema ja vekslile esimese omandaja vahel.

Eelkõige käsitame neid, kellel on õigus vekselt väljatada, sest sellest sõltub kogu vastutus. See, kes ei saa vekselt väljatada, ei saa olla ka vastutav vekslite tasumise eest.

Endine V.S. § 2 lubas kohustuda vekslite järgi kõikidel nendel, kellele seadus pole keelanud võtta endale kohustusi. Seega tegi seadus võrdseks nii vekslite õigusliku teovõime tsiviilõigusliku teovõimega. Vekslite liandja õigus- ja teovõime tuli lahendada teiste seaduste alusel väljaspool vekslite seadust. Kehtivas Vekslite seaduses pole üldse mainitud, kes võib vekselt väljatada. Ainult konfliktnormide osas on mõningaid sätteid vekslite õigus- ja teovõime kohta, kui vekslite suhte luuakse eri jurisdiktsiooni kuuluvate isikute vahel.

Vekslite liandja kui ka teiste vekslite ostjate õigus- ja teovõime tuleb lahendada Balti eraõiguse alusel. Kõigil neil, kel BES järgi on õigus kohustuda vekslite järgi, on võimalik väljatada ka vekslite ning nende järgi kohustuda. Kõik kitsendused, mida mainib BES, on rakendatavad ka vekslite suhtes.

Endise Nuhtluse seaduse kehtivuse ajal kaasutasid teatud liik raskemaid kuritegusid endaga varaõiguste kitsendamist, mis kitsendas muidugi ka vekslite

väljamisõigust. Kehtivas Kriminaalseaduses ei kitsendata ühegi süüteo puhul isiku varaõiguse sfääri, seega ka vekslite väljamisõigust.

Isikud, kes alla 20 a. vanad, ei saa võtta endale vekslilikohustusi. Ainult välismaalaste juures võib see osutada võimalikuks. V.S. § 95 käseb välismaalaste teovõimet lahendada lex patriae järgi. Kui kodumaa seadus annab võimaluse veksel väljata ka enne 20 eluaasta saabumist, on selline veksel meil täiesti kehtiv. Kuid, kui isik omamaa seaduse järgi ei saaks veksel väljatada, meie seadused aga ei tee takistusi, tuleb ka sellist veksel meil pidada kehtivaks.

Vekslite väljamisõigus võib tekkida ka enne 20 aasta saabumist. Nimelt võidakse tunnustada täisealiseks kohtuotsusega juba 18 aastast alates. BES § 271 järgi evib säärane isik kõik õigused, mis on täisealisel, järelikult ka õiguse kohustuda vekslite järgi.

Edasi ei saa kohustuda vekslite järgi isikuid, kes on hoolduse all kas pillamise, nõdramõistuslikkuse, kehalise tervisrikke või mõne muu defekti tõttu. Nende eest väljatavad vekslid hooldajad. Tummadele ja kurtummadele pole keelatud BES. järgi väljatada vekslid. Nii tummad kui ka kurtummad on suutelised oma

tahet normaalselt juhtima. Seepärast pole neil keelatud ka kohustumine vekslite järgi.

Kehtiv seadus teeb takistusi ka abielunais-tele veksliga kohustumisel. Juhul, kui abielupoolte vahel on rakendamist leidnud varalahusus-süsteem, pole naisel mingisuguseid kitsendusi oma erivaraga käitumiseks. Iseseisva vara piires võib ta vabalt võtta endale vekslite kohustusi ilma mingi kitsenduseta. Vekslite järgi kohustumisel pole vaja mehelt mingisugust nõusolekut. Pole aga abielupoolte vahel varalahusususe süsteem rakendamist leidnud, vajavad võlakohustused, mis naise poolt väljatatud, mehe nõusolekut. Mees on vastutav kohustuste eest, mis naine võtnud endale ta nõusolekuta üksnes siis, kui see on seaduses otse ette nähtud või on naine kohustuse endale võtnud äärmise häda sunnil, nagu: korteri üür, toitainete võlg, ravimine jne.

Need kohustused, kus seaduse järgi on vajalik mehe nõusolekut, kuid see puudub, pole absoluutselt kehtetud, vaid muutuvad naturaalkohustusteks. Niipea, kui abielu lõpeb või naisel tekib erivara, võidakse sissenõudmine suunata sellele.

Abielunaise poolt väljatatud veksleid tuleb lugeda kehtivaiks, kui naisel on erivara, lahus mehe omast või kui vekslikohustus on võetud hädapärase võla tagajärjel, näiteks hädavajalikud toitained pere ülalpidamiseks või kui see on seaduses otse ette nähtud. Viimasel ajal on kohus lugenud meest vastutavaks ka säärase vekseli eest, mille väljatanud naine ei häda pärast ega ka mehe teadmisel, kui naisel oli hää usk vekseli andmisel, et mees selle kindlasti tasub. Nii on kohtupraktis loonud võimaluse väljatada abielupoolel veksleid ka väljaspool võtmevõimu ulatust.

Sarnane seisukoht on kõigiti elupärane ning vastab majanduslikule ja ühiskondlikule käibingule. Keh-tiva eraõiguse järgi on naise varaõiguslik teotsemis-sfäär (võtmevõim) võrdlemisi kitsas ega vasta kaasaeg-sele eluolule. Ei saa ju alati nõuda, et naisel oleks igapäevasteks toiminguteks mehe nõusolek. Kuid ei saa ka oletada, et naisel puudub mehe nõusolek, kui ta käi-tub oma jõukuse piires. Seepärast tuleks kõiki selli-seid veksleid, mis antud abielunaise poolt, kui naisel oli hää usk vekseli väljatamisel, et mees selle tasub, lugeda kehtivaks ning mehele kohuslikuks.

Tsiviilseaduse eelnõu § 268 määrab, et kumbki

abikaasa kohustab ka teist oma toimingutega, mis sõlmitakse igapäevaseks majapidamiseks või laste kasvatamiseks. Teine pool võib kohustusest vabaneda üksnes siis, kui toimingu sõlmija pool oli teadlik, et see vajalik pole ülalmainitud otstarbeks, s.o. oli in mala fide'i, või raske hooletuse läbi ei teadnud seda. Niikaua, kuni pole tõendatud, et üka abikaasast sõlmis toimingu olles in mala fide'i või oli teadmatuses raske hooletuse toimetel, eeldatakse teise abielupoole kohustust. Uus eelnõu on tunduvalt laiendanud naiste tegevussfääri toimingute sõlmimisel võrreldes sellega, mis esineb BES. Sarnane seisukoht on kokkukõlas ka kehtiva abieluseaduse sisuga, mis kohtleb abielupooli üheväärsena. Ka osutub see elupärasemaks ning vastab kaasaegsele elunõudele, kus sageli ei esine abielunaine mitte ainult mehenaisena, vaid teotseb kõrvuti mehega väga mitmel alal.

Veksleid võivad väljatada ühisel alustel füüsiliste isikutega ka juriidilised isikud. Kaubandusõiguse alusel on õigus veksleid väljatada nii täis- kui ka usaldusühingutel, keda küll kehtiv seadus ei loe juriidilisteks isikuteks.

Kaasajal on vekslid õigus- ja teovõime laiaulatuslik. Ta lasub kõikidele õigussubjektidele, välja arvatud mõned üksikud, keda seadusandlus ei loe võimeliseks normaalselt oma varaga käituma. Aga ajaloo vältel on see õigus olnud hulga kitsam. Varemalt puudus õigus vekslid väljatada vürstidel, magistratidel, vaimulikkudel, sõjaväelastel, talupoegadel, naistel jne. Kitsendus oli tingitud peamiselt sellest, et varemalt oli õigus vekslid võtta, kui ta veksel ei lunastanud, vahistada. Aeg-ajalt hakkavad need kitsendused kaduma. Seoses sellega hakkab laienema ka veksliväljajate ring. Endine Vene vekslidõigus keelas vekslid väljatada sõjaväelastel, vaimulikkudel jne. See keeld minetas oma kehtejõu 1920.a. seisuste kaotamise seadusega, sest nii sõjaväelastel kui ka vaimulikkudel oli kui seisustel keelatud vekslid võtta. Enne 1906. aastat polnud õigust vekslid anda ka talupoegadel, mil nende suhtes kitsendus kaotati.

1) Vastutus lihtveksli järgi.

Kuna meil vekslid liikluses on esile pääsenud lihtveksel ning käskveksel kasutatakse harvadel juhtudel, seepärast vaatleme enne vastutust lihtveksli järgi.

tab veks Kehtiva V.S. järgi võib vekselte väljatada nii üks kui ka mitu isikut. Viimasel juhul vastutab iga veksliväljajataja terve vekslisumma eest, sest vekslis tahetakse näha objektiivselt jagamatut kohustust. Veksliväljajatajail pole kunagi õigust taotleda beneficium divisionist. Ka sel juhul, kui vastav märkus peaks vekslil leiduma, ei oleks see mingit tähtsust. Säärastele märkusele tuleks vaadata kui jus non scriptale.

Nõu ne Endise V.S. § 10 otse mainis expressis verbis, et vekslisummat ei saa killustada mitme veksliväljajaja vahel. Kehtivas V.S. seda otse küll ei mainita, kuid V.S. § 17 määrab, et veksliaandja vastutus on solidaarne. Vekslipidajal on võimalik esitada nõude kas ühe, mitme või kõikide vastu koos, ilma, et ta peaks kinni pidama vastutuse järjekorrast. Samal viisil vastutavad veksliväljajad iga veksliväljajase ees, kes tasus veksliväljajale. Nõude esitamine ühe veksliväljajase vastu ei takista nõuet esitada teiste vastu, isegi mitte ka nende vastu, kes järgnevad veksliväljajasele, kelle vastu on nõue juba esitatud.

Edasi lubab V.S. § 48 nõuda igalt eelmainitud tervet vekslisummat, protsente ja kulusid. Kõigest neist sättest järgneb, et iga veksliaandja vastu-

tab vekslivalduri ees terve vekslisumma ulatuses. Veksliväljajad, kui neid on mitu, ei saa kasutada beneficium divisionist, mille rakendamine on mõeldav mõne liigi solidaarsete kohustuste man.

Et iga vekslkohuslase vastutus on iseseisev ega sõltu teiste vastutusest, ilmneb ka V.S. § 7 sisust. See määrab, et kui vekslil on isikute allkirju, mis pole kohuslikud neile, ei avalda see mingisugust mõju nendele, kelle allkirjad on vekslil ehtsad. Need vastutavad terve vekslisumma eest.

Veksliväljajate vastutuse analüüsil puutume kokku küsimusega, mil viisil vastutavad veksliaandjad omavahel? Kas on see tavaline vekslisuhe või midagi muud?

V.S. § 47, 48 ja 77 sisust, mis annab vekslkohuslasele, kes tasus vekslit, nõuda eelnejalt tervet vekslisummat koos kuludega, nähtub nagu võiksid vekslit väljajad, kui neid on mitu, omavahelisi vahekordi lahendada veksliseaduse alusel tavalises korras. Kuid seda ei saa siiski õigeks pidada.

Vekslkohustus ei teki mitte sellest momendist, kui sellele alla kirjutavad väljatajatena mitu isikut, vaid sellest alates, kui ta käibesse lastakse.

Samuti lõpeb vekslisuhe ning vekslkohustus ka sel-
lest momendist, kui veksell tasutakse kas ühe, mitme
või kõikide veksliväljajate poolt. Veksliväljajate
omavahelised suhted tulevad lahendada tsiviilseadus-
te alusel väljaspool veksliseadust. Nendevahelise ha-
gi aluseks pole enam see asiolu, et veksell on käibes-
se lastud ning selle vastu raha saadud, vaid see, et
üks on tasunud teise eest ka tema osa. Veksliosaleja-
te enesevahelised vahekorrad pole enam solidaarsed,
partsiaarsed, erinedes seega põhiliselt tavalisest
vekslivahekorrast. Seda seisukohta pooldas Vene Se-
nat, samuti ka Riigikohus.

Selleks, et teha veksliaandjaid kohustavaks
veksli tasumise eest, on vaja veksell protestida mit-
temaksmises. Endise V.S. kehtivuse ajal osutus pro-
test paratamatuks. Kentiv V.S. tunneb regressi ka il-
ma protestita. Kui vekslil on märkus "protestita reg-
ress" või mõni teine sellesisuline klausel, pole va-
ja veksel ametlikult protestida. Enne regressi teos-
tamist peab vekslivaldur esitama veksliaandjale vasta-
va teate.

Kui kuludeta regressi klausel on kirjutatud
veksliaandja poolt, siis evib see kehtejõudu kõigi

veksliosalejate suhtes. Klauslid aga, mis kirjutatud indossantide, käendajate jne. poolt, on kehtivad vaid nende suhtes, kes vastava klausli vekslisse sisendas (V.S. § 46, 77).

Kui vekslipidaja laseb siiski vekslil protestida, ei saa ta nõuda veksliaandjalt kulusid, mis oli protestiga seotud.

Veksliaandja võib enda vabastada küll protestikuludest, kunagi aga ei saa vabaneda vastutusest vekslilunastamise eest. Kuigi selline klausel peaks eksisteerima vekslil, ei eviks see mingisugust efekti. Sellisele klauslile tuleb vaadata kui pro non scriptale, mis kuidagi ei vähenda veksliaandja vastutust (V.S. § 9).

Vekselt on võimalik väljatada ka voliniku kaudu. Kuid volinikul peab selleks olema vastav volitus. Edasi tuleb vekslile märkida, et veksel on väljatatud voliniku poolt. Pole seda märgitud, loetakse veksel antuks voliniku nimel ning kogu vastutus lasub temal.

Prokuristid märgivad volitusvahekorda tähtedega p.p., mis tähendab per procura.

Siin võib tekkida küsimus, milline peab olema

volitus vekslit väljamiseks? Kas piisab, näiteks, üldvolitusest või peab eksisteerima mõni teine spetsiaalvolitus. Kaubandusliku volikirja puhul ei tohiks olla kahtlust, et volinikul peaks vekslit andmiseks olema erivolitus. On ju kaubanduslikus käibes vekslit andmine paratamatu ning voliniku ülesannete hulgas paratamatu. Aga ka tavalises tsiviilkäibingus peaks jätkuma üldvolitusest vekslit andmiseks. Annab ju üldvolitus volinikule õiguse võlga teha ega määra ära võla viisi, siis järgneb sellest, et volinikust oleneb, millise võlasuhete ta loob, kas vekslitõigusliku või tavalise tsiviilõigusliku. Isegi sel juhul vastutab volitaja voliniku poolt väljatatud vekslit eest, kui volinikule oli omavalgelise leppega keelatud vekslit andmine, millest polnud teadlikud kolmandad.

Laevakaptenil pole vaja erilist volitust vekslit andmiseks botmeriilaenu puhul. Kuulub ju botmeriilaenu tegemine kapteni pädevusse juba seaduse alusel, milleks pole vaja erivolitust. Kuid säärase vekslitega hagides peab näidatama, et tegemist on botmeriilaenuga, muidu ei saa vastutavaks lugeda laevaomaniku.

Kunagi pole võimalik volinikul väljatada selliseid vekslid, mis looks vekslisuhte volitajaga. Vekslisuhe eeldab ikka káhe kontrahendi olelust. Kui isik väljatab vekslit volinikuna, siis pole ta iseseisev õigussubjekt, vaid volitaja esindaja, ta teovõime teostaja. Seepärast pole mõeldav nende vahel vekslisuhte loomine. Nende vahel võib küll tekkida vekslisuhe, kuid väljaspool volitust.

S u m m a.

Veksliaandja vastutab vekslipidaja ees eeskátt selle summa ulatuses, mis on vekslis märgitud. Aga, kui ta ei lunasta vekselit tähtpäevaks, võidakse algsummale juurde nõuda: 1) protesti ja esitamisega seon datud kulud, 2) 6 % aastas, arvates vekslit tähtpäevast kuni tasumiseni, 3) 1/3 % vekslitasu ja kohtu- ning asjaajamiskulusid (V.S. § 48, 77).

Iga vekslitõhustlane, kes tasus vekslit, võib nõuda eelnevalt summat, mille ise tasus, 6 % aastas arvates tasumisest kui võla õiendamiseni ja 1/3 % vekslitasu.

Kui vekslile on märgitud kuludeta regress,

võib sellega veksliandja vabaneda vastutusest protestikulude eest.

T ä h t a e g.

Vekslikohustus on karm kohustus. Seepärast on vekslikohuslaste vastutus ka lühema tähtajaga seotud, kui tavaliste võlakohustuste juures. Üldiselt kestab veksliandja vastutus 3 aastat, arvates maksutähtpäevast. Kui veksliandja rikastunud, ja 6% aastas, arvates hagi esitamisest.

Kui veksel jääb protestimata või protestitud vekсли järgi on möödunud 3 aastat, arvates maksutähtpäevast, ei kustu säärase vekсли järgi veksliandja vastutus. Temalt võidakse hageda veel kolme aasta keskel summat, mille võrra on veksliandja rikastunud.

(V.S. § 88). Rikastumist ei saa vekslipidaja hageda sundtäite korras, vaid tavalises hagikorras. Hagemisel ta peab tõendama, et veksliandja on rikastunud selle toimele, et ta ei tasunud vekselte. Kui aga tegemist on sõbraveksliga või garantiiveksliga, kus veksliandja pole vekсли väljamisel üldse selle vastu raha saanud, ei saa temalt hageda ka midagi õiguspäratu rikastumise alusel. Seadus säeb siin hagi aluseks ühe rikastu-

mise teise arvel¹⁵⁾. Et rikastumise arvel hageda, peab veksliaandja olema rikastunud, vekslivaldur aga selle summa kaotanud. Neid mõlemaid momente aga peab hagemise korral tõendatama.

Rikastumise ulatus ja alus tuleb määratleda üldtsiviilnormide alusel (BES. § 3734-3736). Siin ei saa hageda enam 1/4% vekslitasu ega ka protsente vekslitähtpäevast. On võimalik vaid hageda summat, mille võrra on veksliaandja rikastunud, ja 6% aastas, arvates hagi esitamisest.

Rikastumise fakti tõendamisel võib tekkida küsimus, kuis tuleb seda tõendada. Kas peab vekslivaldur tõendama, et veksliaandja on rikastunud, või tuleb seda presumeerida niikaua kuni vekslipidaja pole tõendanud vastupidist. Selle küsimuse lahendamisel tuleks asuda seisukohale, et kohus peab presumeerima niikaua rikastumist kuni pole tõendatud vastupidist.

Kui veksliväljaja pole vekseltselt lunastanud, siis järgneb sellest, et ta on selle summa ulatuses rikas-

15) V.S. § 88... siis jääb veksliväljaja või aktseptant vastutavaks vekslivaldaja ees summa ulatuses, mille võrra ta on rikastunud tema kahju tagajärjel.

tunud. Veksli loomuliku käigu järgi peab ta saama veksl
li andmisel vastava summa. Seepärast tuleb ka presumee
rida, et niikaua kuni veksel pole tasutud, on veksl
andja ikka rikastunud vekslisumma ulatuses.

Vekslivaldurilt ei või nõuda, et ta peaks tõen
dama, et tegemist pole rahatu veksliga, vaid et selle
järgi on tõepoolest raha saadud ning veksliväljaja on
rikastunud selle toimetel. See asetaks vekslivalduri
raskesse seisundisse ning ristuks ka V.S. § 17 põhi
mõttega, mis tahab kindlustada hääusklikule vekslival
durile kõiki neid õigusi, mis üldse võivad vekslit
järgneda.

Rikastumine tuleks lugeda tõendatuks, kui veksl
livaldur esitab vekslit, millest näha, et seda pole lu
nastatud. Tahab veksliaandja vabaneda vastutusest, peab
ta tõendama, et rikastumist pole olnud.

Hagemist rikastumise alusel ei tohi ära sega
da juhuga, kui haigetakse dokumendi järgi, mis ei vas
ta vekslit nõuetele. Kui, näiteks, on veksliplank täi
detud puudulikult nii, et seda ei saa kohelda vekslit
na, ei loo see vekslisuhet. See võib osutada tavaliseks
võlakohustuseks, kui pooltel oli selline tahe. Ka sar

nase dokumendi puhul on võimalik hageda õiguspäratu rikastumise alusel summat, mis dokumendis mainitud. Seda aga ei tohi segada rikastumisega, mida käsitatud ülal. Viimatimainitud rikastumine on puhttsiviilõiguslik ning tuleb lahendada üksnes tsiviilnormide alusel väljaspool veksliseadust. Sedaliiki hagid ei aegu enam 3 aasta kestel, vaid 10 aasta pärast, arvates rikastumise momendist. Siin võib esineda tähtaegade peatumine ja katkemine üldistel alustel. Vekслиõigusliku rikastumise korral neid rakendada ei saa (V.S. § 71, 77).
konkursi, konkursi srahoidu kokkuleppemenetluse või administratsioonik alla (V.S. § 46).

2. Vastutus käskveksli järgi.

Käskveksli väljajad vastutavad üldjoontes samadel alustel nagu lihtveksligi väljajad. Trassant ei vastuta mitte üksnes vekslilunastamise, vaid ka aktseptimise eest.

Vekslivaldaja võib teostada regressi indos-sandi ja teiste vekslkohuslaste vastu kas maksutähtpäeval, kui veksel pole lunastatud, või enne seda.

Enne maksutähtpäeva on võimalik regressi teostada:

1) kui veksel on jäetud aktseptimata kas tervelt või

osaliselt; 2) kui trassaadi vara on seatud konkursi, konkursi ärahoiu kokkuleppemenetluse või administratsiooni alla. Võrdne eelmisega on juhul, kui trassaat on lõpetanud maksimised või kui sissenõudmine, mis on suunatud ta varale, pole annud tagajärgi (V.S. § 46). Kõigil neil juhtudel pole oluline, kas veksell on aktseptitud või mitte.

3) Lõpuks on võimalik teostada regressi vekselväljaja vastu enne tähtpäeva, kui aktseptimisele mittekuuluva vekseli väljanud trassandi enda vara on seatud konkursi, konkursi ärahoiu kokkuleppemenetluse või administratsiooni alla (V.S. § 46).

Trassant vastutab vekseli lunastamise eest samadel tähtaegadel ja samasuguse summaga nagu lihtvekselligi väljaja. Ainult talle lisanduvad kulud, mis on seondatud vekseli protestiga mitteaktseptimise pärast. Kui aga trassant teeb vekslile märkuse "kuludeta regress" või mõne teise samatähenduslise väljendi, võib vabaneda ta kuludest, mis seotud vekseli protestimisega nii mittelunastamise kui ka mitteaktseptimise pärast. Vastava klausli olelusel pole vaja regressi teostamiseks üldse vekseli protestida. On aga siiski

veksel protestitud, kanduvad sellega seondatud kulud
ainuüksi vekslivaldurile.
Kui regressiõigust teostatakse enne maksutäht-
päeva, siis arvatakse maha vekslisummast diskont. Dis-
kont tuleb arvutada Eesti Panga diskontmäära järgi, mis
kehtib regressiõude esitamise päeval vekslivalduri
elukohas (V.S. § 48).

Pöördveksli puhul on võimalik eelmainitud ku-
ludele nõuda juurde veel kurtaazi ja tempelmaksukulu-
sid pöördvekslilt (V.S. § 52).

le üldreeglina siduvad akseptatsioonile. Kuid, kui
kriipetus on toim b. Aktseptant.

Käskvekslid tulevad esitada akseptandile tun-
nustamiseks ehk aktseptamiseks. Aktseptamiseks peab
vekslid esitama kas tähtpäeval, kui selle on määranud
trassant, või igal ajal kuni maksutähtpäevani (V.S. §
21, 22). Näitaegveksleid saab esitada akseptamiseks
ühe aasta kestel arvates koostamispäevast (V.S. § 23).
Trassant võib seda tähtaega kas lühendada või pikenda-
da, indossandid aga üksnes lühendada.

Aksepti suhtes seadus kindlat vormi ei nõua.
Ainult, et see leiduks vekslil ning tast ilmneks, et

akseptant on sellega avaldanud nõusoleku vekсли vastu- võtuks. Aktsept kuulub negotia pura liiki. Siin ei saa esineda mingisuguseid tingimusi. Ainult osaline aktsept on lubatud. Kui aktseptimisel kaldutakse kõrvale veks- li sisust, tehes sinna tingimusi ja muid lisandusi, tu- leb säärast aktsepti kohelda nagu seda poleks üldse ol- nudki, sest seadus loeb sedaliiki aktseptmärkusi akt- septist loobumiseks (V.S. § 26). Selles osas, milles aktsept vastab veksliseaduse sisule, on aktseptant sel- le eest vastutav. Mahakriipsutatud aktseptmärkused po- le üldreeglina siduvad aktseptandile. Kuid, kui maha- kriipsutus on toimunud pärast vekсли tagasiandmist aktseptandi poolt ning seda suudetakse tõendada, on aktsept siiski kehtiv ning kohuslik aktseptandile. Kui trassaat on teatanud kirjalikult aktseptist kas vekсли valdurile või mõnele teisele vekslkohuslasele, ei saa seda enam tagasi võtta. Mahakriipsutusega ei muutu akt- septmärkus kehtetuks nende suhtes, kellele sellest on teatatud (V.S. § 29).

Aktsepti momendist peale siirdub vastutus tras- saadile. Ta muutub nagu veksliaandjaks ning vastutab üldjoontes samadel alustel ja tähtaegadel vekсли lunas- tamise eest nagu veksliväljaja lihtvekсли järgi. Veks-

li mittelunastamisel on vekslivalduril õigus nõuda aktseptandilt vekslisummat, protsente, vekslitasu ja kulusid, mis on seondatud regressiteostamisega (V.S. § 28, 48, 49). Kui vekslivalduriks on trassaat, on tal samasugune õigus aktseptandi suhtes nagu igal teiselgi vekslivalduril. Endine Veksliseadus lubas veksel aktseptida nii enne kui ka pärast makсутähtpäeva. Kehtiva V.S. sisu järgi näib see osutuvat võimatuks. V.S. § 21 määrab, et veksel võidakse esitada aktseptamiseks vaid makсутähtpäeva saabumiseni. Kuna veksliseadust tuleb kohelda kui lex specialis, kus pole lubatud laiendav tõlgendus, näib, et pärast makсутähtpäeva pole võimalik vekseli aktseptimine. Kuid elulisest seisukohast lähtuvalt ei võiks seda seisukohta pooldada. Kui veksel jääb protestimata, ei saaks vekslipidaja selle järgi üldse midagi hageda, kuigi see on aktseptitud peale makсутähtpäeva. Tuleks siiski pooldada seisukohta, et veksel võidakse aktseptida ka pärast makсутähtpäeva. Kui protestimata veksel aktseptitakse, siis ei saa sellega hageda enam nagu tavalise vekseli järgi, vaid õiguspäratu rikastumise alusel 3 aasta kestel (V.S. § 88).

See seisukoht pole ka vastuolus äsjamainitud veksliseaduse sättega. V.S. § 21, mis mainib, et veksel võidakse aktseptida maksutähtpäevani, käsitab seda juhutu, mis momendini peab aktsept toimuma, et aktseptant vastutaks vekсли eest normaalses korras. Kui veksel aktseptitakse pärast maksutähtpäeva, ei saada talt hageda enam normaalses korras nagu igalt vekslkohuslaselt veksliseaduses ettenähtud tähtaegadel, vaid õiguspäratu rikastumise alusel 3 a. vältel.

V.S. § 88 lubab hageda aktseptandilt õiguspäratu rikastumise alusel, kui veksel jääb protestimata. Aga, kui aktseptant siiski aktseptib protestimata vekсли pärast tähtpäeva ning see satub hääuskliku vekslipidaja kätte, ei võiks teda takistada hagemast säärase vekсли järgi. See ristuks V.S. § 17, mida üldparagr. tuleb rakendada ka nende vekslite suhtes, kus hagetakse õiguspäratu rikastumise alusel. Viimasel juhul peab sel Aktsepti momendist alates muutub aktseptant sel nagu veksliaandjaks ning vastutab samadel alustel ja viisil nagu lihtveksligi väljaja. Kui vekсли valduriks on trassant, siis evib ta samasuguseid õigusi aktseptandi suhtes nagu tavalinegi vekslivaldur.

Aktseptijaid võib olla nii üks kui ka mitu.

Mitme aktseptandi puhul sarnaneb nende vastutus lihtveksli väljajate vastutusega, kui neid on mitu. Veksel tuleb üldiselt aktseptida kohe, kui see esitatakse. Kuid trassaadil on õigus nõuda, et veksel esitatakse talle aktseptimiseks teistkordselt. Teistkordne esitamine peab toimuma järgneval päeval pärast esitamist (V.S. § 24). Trassaadil pole õigust määrata pikemat tähtaega. Küll on see mõeldav vekslipidaja soovil. Tallinn, siis võidakse aktseptis ära määrata mõni

Kui trassaat kasutab mõtlemisaega veksli aktseptimiseks, pole ta õigustatud nõudma, et veksel antakse selleks ajaks ta valdusse. ti korral vekseli jär-

See instituut on uudne. Endises Veksliseaduses sarnast võimalust ei esinenud. Sääli pidi veksel aktseptitama kohe pärast esitamist.

Teistkordset esitamist võidakse nõuda nii vekslipidajalt kui ka protestiametnikult. Viimasel juhul peab selle nõude märkima ametnik protestiakti. Sarnasel korral pikeneb protesti tähtaeg ühe päeva võrra¹⁶⁾.

Trassant võib veksli väljatada nii, et maksukohaks on trassaadi elukoht, kuid see võib olla ka mujal.

16) O.Samma - Veksliseadus. Tartu 1938 a. lhk.47.

Viimasel juhul on trassaadil õigus ära määrata isiku, kelle juures peab toimuma maksmine. Pole trassaat seda teinud aktseptimisel, kohustub ta vekslile lunastama vekslismainitud kohas (V.S. § 27).

Kui veksel kuulub lunastamisele trassaadi elukohas, siis on tal õigus ära määrata täpset kohta, ruumi jne., kus maksmine peab toimuma. See koht aga ei tohi asuda väljaspool maksukohta. On, näiteks, maksukohaks Tallinn, siis võidakse aktseptis ära määrata mõni täpne koht Tallinnas, kunagi aga ei või see koht asuda väljaspool Tallinnat.

Trassaat vastutab aktsepti korral vekslile järgi sama summaga ning tähtaegadel nagu lihtvekslile väljaja. Ta võib end kaitseda samade väidetega nagu lihtvekslile väljaja.

c. Pealekirjutajad.

Indossament. Mõiste ja juriidiline

loomus.

Vekslisuhe ei teki sellega, kui üks või mitu isikut kirjutavad vekslile alla, vaid sellest momentist, kui ta käibingusse lastakse. Käibingusse lask-

mine toimub nii, et veksliväljaja annab selle üle esimesele omandajale. See omakorda võib anda vekselts edasi pealdise ehk pealkirja kaudu. Igale vekslipidajale kuulub õigus vekselts edasi anda. Nii tekib edasiandepaldis ehk indossament. Indossamendi all mõtleme vekseli üleandmist erilise pealdise kaudu vekseliõiguses ettenähtud järelmitega¹⁷⁾.

Indossamendi juriidilise loomu käsitlemisel puutume kokku küsimusega, mis liiki toimingute hulka seda arvata. Kas on ta tavaline tsiviilõiguslik cessio või midagi muud.

Teatavasti vastutab cessio puhul tsedent tsesinäri ees vaid selle eest, et võlasuhe oleks tõepärane (veritas), mitte aga selle eest, et ta oleks teostatav (bonitas). Vekseli edasiandja vastutus aga on teistsugune. Vekslipidaja saab nõuda igalt pealekirjutajalt, kelle allkirjad asuvad vekslipidaja allkirjast ülalpool, nagu vekseliandjaltki tervet vekselisummat koos protsentide ja kuludega. Selline õigus oleks võõras cédssiole. Prof. Piip leiab, et indossamendil on kaks

¹⁷⁾ Prof. Piip - op. Cit lhk. 272.

ülesannet: 1) vekсли edasiandmine ja 2) tagamine¹⁸⁾.

Saksa juristid leiavad, et indossament on sisult uue vekсли loomine. Seda seisukohta pooldab prof. Piip, Šeršenevits ja rida teisi. Nad väidavad, et pealekirjutaja on vastutav vekslipidaja ees sama summa ulatuses nagu vekслиandja isegi. V.S. § 47 määrab, et indossandid vastutavad solidaarselt vekсли lunastamise eest. Nõude esitamine ühe indossandi vastu ei takista nõuet esitada teise vastu. Mainitud seaduse sättest järgneb, et ühe indossandi vastutus ei sõltu teise omast. Veel selgemini ilmneb see seisukoht V.S. § 7 sättest, mis määrab, et kui vekslil on isikute allkirju, mis pole kohuslikud neile, ei avalda see mingisugust mõju nendele, kelle allkirjad on vekslil ehtsad. Viimased vastutavad iseseisvalt sõltumata teiste vastutusest.

Vanemad seadusandlused kohtlesid edasiandepalkkirja kui tavalist tsiviilõiguslikku cessionit. Seepärast pidi vekslipidaja regressiõigust teostades hagama ainult per ordinem, mitte aga per saltum. Kui kohelda pealkirja kui sisult uue vekсли loomist, ei või olla mingisugust takistust hagemisel mõnest pealekirjutaja

18) Prof. Piip - op. Cit. lhk.272.

jast mööda minna. Samuti pole oluline, kui mõne indossandi pealkiri on võltsitud või kohustamatu talle.

Kuigi indossament on sisult uue vekсли loomine, ei tohi seda sarnastada veksliaandja instituudiga. Nende vahel on rida põhilisi erinevusi. Sisult uue vekсли loomise all tuleb mõelda vaid seda, et edasiasiandepealkirja tehes võtab indossant endale iseseisva kohustuse, mis pole kuidagi sõltuvuses teistest vekslkohuslastest. Kuigi indossantide vahel võib esineda juhte, kus ühe vastutus sõltub teise omast, ei evi see mingisugust tähtsust hääuskliku vekslivalduri suhtes (§ 17). Ainult siis on sedaliiki vaidlus mõeldav, kui vekslivaldur on vekсли omandamisel annud in mala fide. Muidu mitte.

Et indossament on iseseisev ega sõltu teiste pealekirjutajate vastutusest, seepärast pole vaja vekсли indossimisel kontrollida eelpealkirjade ehtsust. Saksa veksliseaduse § 36 on koguni expressis verbis väljendatud põhimõtte, et pealekirjutaja pole koguni õigustatud kontrollima eelmiste pealkirjade ehtsust. Muidugi ei tohi sellest järeldada, et vekslipidaja ei või vekсли omandamisel pealkirju kontrollida. Seda ta muidugi võib, aga sellest pole mingisugust kasu. Ühe in-

dossandi vastutus ei suurenda ega vähenda teise vastutust. Igaüks vastutab enda ette, sõltumata teisest.

le kirjutama vastava märkuse.

1. Indossamendi vorm ja liigid.

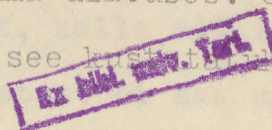
a) Nimis- ja blankopealkiri.

Indossimisega võtab pealekirjutaja endale iseseisva vekslkohustuse. Indossandi kohustus vekslil järmainib pealkirjas isiku kallele, veksli väljajaga sarnaneb vekslil väljajaga kohustusega. Seepärast tuleb ta õigus ja teovõime määrata samadel alustel nagu vekslil väljajaga juures. See, kes ei saa väljatada vekseli, ei saa seda ka indossida.

Erilist vormi seadus indossamendi kohta ülesse ei säe. Ainult et see leiduks vekslil ning temast väljaspool vekseli tehtud indossamendist ilmneks, et tegemist on edasiandepalkirjaga.

Indossimine peab olema tingimusteta. Igat tingimust, millest on indossimine tehtud sõltuvaks, loetakse mittekirjutatuks. Samuti on kehtetu osaline indossimine (V.S. § 12). Muidugi ei tule mõelda, et osalise indossimise puhul on edasiandepalkiri kehtetu.

Kehtetu on ainult märkus, mis väljendab osalist indossimist. Indossant vastutab pealkirja eest nagu poleks pealkirja, kellele ta vastutab. Märkust on olemas ikka terve vekslisumma ulatuses. On aga pealkiri läbi kriipsutatud, tuleb see kriipsutatud

lageda (V.S. § 16). Ainult vastutamatus pealkirja ei kustuta mahakriipsutus muidu, kui selleks peab vekslile kirjutama vastava märkuse.

aa) Nimis- ja blankopealkiri.

Vekselt võidakse indossida nii, et indossant mainib pealkirjas isiku, kellele ta vekslid edasi annab. Sellist pealkirja kutsutakse nimispealkirjaks. Aga, kui edasiandmise puhul ei mäinita, kellele veksel edasi antakse, on tegemist blankopealkirjaga. Vekslil võib esineda korruga nii nimis- kui ka blankopealkirju. Indossament peab märgitama vekslile või vekslijatkule. Väljaspool vekseltehtud indossamendid ei kaasuta endaga mingisugust efekti.

Indossimisega siirduvad vekslivaldurile kõik vekslid tulenevad õigused. Ta võib vekseltehtud edasi anda kas nimis-, blankopealkirjaga või koguni selleta (V.S. § 14).

Nimispealkirjade puhul võib esineda rea katkestus, kui indossant vekseltehtud edasi andes ei märgi pealkirja, kellele ta vekslid edasi annab. Säärasel korral ei saa vekslipidaja hageda nendelt, kelle allkirjad asuvad ülalpool katkestust. Katkestust ei saa mui-

dugi esineda blankopealkirja juures, sest seadus lubab vekselt edasi anda ka ühegi pealkirjata (V.S. § 14 p 3). Nimispealkirju on võimalik muuta blankopealkirjadeks ja ümberpöördult.

2. Eripealkirjad: Vastutamatus, pandi-, kulu ja järelpealdis.

Iga indossant, kelle allkiri leidub vekslil, vastutab vekslil lunastamise eest. Kuid sellest võib pealekirjutaja vabaneda, kui kirjutab pealkirja "minu vastutusetähtaaja või mõne muu samatähendusliku märkuse". Sel juhul vastutab indossant küll selle eest, et veksel oleks seaduspärane, mitte aga selle eest, et oleks teostatav (bonitas).

Kehtiv veksliseadus tunneb ka pantpealdist, mis tekib siis, kui vekslile märgitakse "vääring tagateks", "vääring pandiks" jne. Vekslivaldur võib teostada küll kõiki vekslijärgseid õigusi, kuid tema poolt tehtud indossamendil on volitus pealdise jõud (V.S. § 19). Omandiõigus vekslil järgi jääb siin indossandile, mitte aga pandisaajale. Pandisaaja omandab vekslile vaid pantõiguse, mille alusel ta võib esitada vekslil

aktseptimiseks, lunastamiseks ja protestimiseks¹⁹⁾.

Vastava märkuse sisendamisega vekslile võidakse keelata ära selle edasiandmine. Peaks aga keelust hoolimata indossimine siiski toimuma, ei kaasuta see vastutust vekslil järgi ei veksliaandjale ega ka pealekirjutajaile. Keelupealdisega veksel võidakse edasi anda tavalise tsiviilõigusliku cessio kaudu (V.S. §11).

On aga indossimiskeeld sisendatud vekslisse mõne pealekirjutaja poolt, ei võta see õigust veksel indossida nagu see esineb siis, kui märkus on sisendatud vekslisse veksliaandja poolt. Ainult indossant, kes keelas vekslil edasiandmise, ei vastuta nende ees, kellele veksel edasi antud keelupealdisest hoolimata (V. S. § 15).

Indossimine võib toimuda ka trassaadile, trassandile ja igale teisele vekslkohuslasele. Need omakorda võivad veksel edasi anda üldalustel (V.S. § 11). Kui trassaat veksel üldse ei aktsepti, siis vastutab ta nagu tavalinegi indossant. Aktseptimise korral lisandub siiajuurde veel vastutus aktsepti järgi, mida käsitatakse vekslil.

19) Piip - op.Cit. lhk.276.

veksli, võib omakorda hageda nendelt indossantidelt, kes seisavad tema pealkirjast ülalpool. Seda õigust nimetamegi regressiks. Varemud seadused kohtlesid indossamenti kui tavalist cessionit. Nad lubasid regressi teostada kindlas järjekorras pealkirjade ülenevas suunas (per ordinem). Vekslipidaja ei saanud mõnda oma eelnevatest vahele jätta ning suunata hagi selle vastu, kellelt ta sooviks hageda. Kehtiv veksliseadus seda ei keela. Seaduses otse väljendatakse, et hagi võidakse suunata nii mõne üksiku vastutaja vastu või kõikide vastu korraga. Ühe vastu hagi esitamine ei võta õigust hageda teiselt, kui pole saadud täit rahuldust (V.S. §47). Vekslivaldaja saab hageda regressi puhul vekslisummat, 6 % aastas arvates makсутähtpäevast, vekslitasu 1/3 % suuruses ja kulusid, mis seonduvad protesti, teatamisega ja hagemisega (V.S. § 48). Indossant, kes lunastanud veksli, saab hageda omakorda nendelt, kelle allkirjad asuvad ülalpool, makstud summat, sellelt 1/3 % vekslitasu, 6 % aastas arvates tasumise päevast ja kulusid, mis seonduvad hagemisega. Sarnane õigus on igal indossandil oma eelneva suhtes.

Kui indossandilt hagetakse käskveksli puhul seda, mida pole aktseptitud, siis võib pealekirjutaja nõuda, et talle antaks vekslit tõestatud ärakiri regressi teostamiseks (V.S. § 51).

Regressi teostamise korral võib iga indossaat väljatada pöördveksli, mis kuulub lunastamisele ühe eelkohuslase poolt. Pöördveksli väljatamisõigus puudub vaid siis, kui vekslil on vastav klausel, mis seda keelab (V.S. § 52).

Vekslivaldur võib hagi esitada indossantide vastu ühe aasta vältel, arvates protestiakti koostamisest. On aga vekslil klausel: "regress kuludeta", siis tuleb tähtaja kulgemist arvata maksutähtpäevast. Indossant, kes tasus veksli, võib omakorda regressi sooritada eelneajate vastu kuue kuu kestel arvates päevast, mil ta tasus veksli või päevast, mil ta vastu esitati hagi (V.S. § 70). Pärast mainitud tähtaega pole lubatud hagide esitamine trassantide vahel. Vekслиandjalt ja aktseptandilt võidakse hageda pärast vekslitähhtaegade kustumist veel õiguspäratu rikastumise alusel. Indossantidelt sel alusel hageda ei saa.

Aegusmistähtajad võivad küll katkestuda, kui esinevad olmad, mille puhul seadus näeb ette tähtaja

katkemise, kuid need ei peatu kunagi. Veksli juures ei lubata mingisuguseid seaduslikke ega kohtulikke ootepäevi, mis tavaliste võlakohustuste puhul on lubatavad (V.S. § 74).

Tähtaja katkemise puhul evib õigusi sellest vaid see indossant, kelle suhtes esinesid olmad, mis tähtaja katkestasid. Teised indossaadid ei või katkestusest mingisuguseid õigusi saavutada. Mainitud seisukohta väljendas Riigikohus ka korduvates otsustes endise Veksliaseaduse kehtivuse ajal (Riigikohtu ts. osak. otsus nr. 91-1938.a., 332-1938.a.).

Selleks, et indossaatidelt hageda, peab veksel olema protestitud mittemaksmises või mitteaktseptimises. Protesti peab vaja vaid siis, kui vekслиandja on märkinud vekslile klausli "regress kuludeta" või mõne teise samatähenduslise väljendi. Selle märkuse puududes peab regressiõiguse alalhoidmiseks veksel protestitama.

Protest kaasutab endaga pääle eelmainitu veel rea teisigi effekte. Protestitud vekslil järgi pole vaja hageda tavalises hagikorras, vaid siin võib kasutada kiirendatud protsessikorda - sundtäitemenetlust. (Ts.Kp.Sd. § 161¹⁻²⁴ ja 365¹). Kohus teeb sundtäiteot-

suse kostjaid välja kutsumata kantselei korras. Ka kohtulõivu võetakse vaid pooles määras. Edasi on kohtule obligatoorne anda hagikindlustus või eelkindlustus, kui hagetakse protestitud vekslit järgi (Ts.Kp. Sd. § 125,595), samuti on kohtule kohuslik sel puhul kohtuotsuse eeltäitmisele lubamine (Ts.Kp.Sd.138,737).

Juridilise positsiooni poolest sarnaneb tavaliselt indossandile. Ainult 4. Volituspealdis.

Vekslist tulenevate õiguste teostamiseks on võimalik mandaat vahekorda luua vastava indossamendi kaudu, mida nimetatakse prokuuraindossamendiks. Kui pealkiri sisaldab väljendit: "vääringu sissenõudmiseks", "inkassoks", "volitusel" või mõnda teist märkust, millest saab välja lugeda, et indossant on tahtnud pealkirjaga luua volitusvahekorda, võib vekslivaldaja teostada kõiki õigusi, mis vekslit järgnevad (V.S. § 18). Ainult vekslit edasiandmine pealkirjaga pole lubatud muidu kui vaid volitusindossamendiga.

Vastutajad, kellelt volinikud hagevad vekslit järgi, võivad esitada enda kaitseks vaid neid vastuvaidlusi ning väiteid, mida nad oleks saanud esitada indossandi enda vastu. See on ka täiesti arusaadav,

sest vekslivolinik ei teosta õigusi mitte enda jaoks, vaid oma volitaja kasuks ja huves.

Vekslivolitus erineb mitmeti tavalisest tsiviilõiguslikust volitusest. Tavaline volitus kustub, kui volitaja kas sureb või minetab teovõime. Vekslivolitus ei kustu nendel puhkudel. Vekslivolinik oma juriidilise positsiooni poolest sarnaneb tavaliselt indossandile. Ainult tema vastu ei saa regressi teostada.

Juhul, kui indossamendis on klausel: "vääring pandiks" või "vääring tagatiseks" või mõni teine samasisuline märkus, siis võib küll vekslipidaja vekslit järgi teostada kõiki õigusi, kuid vekslit indossimise puhul on pealkirjal vaid volitusindossamendi efekt. Vekslitkohuslased ei saa sel juhul end kaitseda nende vaietetega, mis põhinevad nende vahendituil vahetkordadel indossandiga. See on mõeldav vaid siis, kui vekslipidaja omandas vekslit olles in fidei debitorum (V.S. § 19).

§ 5. Vekslitkäendus.

Vekslit tasumist võidakse tagada peale alla- ja pealekirjutajate veel käendusega. Käendajateks võib

olla nii üks isik kui ka mitu korraga. Pääle selle võidakse vekselt käendada ka krediitasutuse poolt. Krediitasutus sooritab käendust tavaliselt tasu eest. Käendada võidakse igat vekslisosalejat, kellel lasub kohustus vekslil lunastamiseks. Kuid kehtiva veksliseaduse järgi vastutab käendaja ka sel juhul, kui ta on käendanud isikut, kes ei kohustu vekslil järgi, näiteks käendas allealist, isikut, kelle allkiri on vekslil võltsitud jne. (V.S. § 32). Ainult sel juhul ei vastuta käendaja vekslil järgi, kui käendatu vastutamatus on tingitud vorminõuetest, näiteks käendas isikut, kes vastutamatus pealkirja alusel ei vastuta vekslil tasumise eest jne.

Käendajaks võib olla isik, kes senini pole vekslil oma võtnud, kuid käendada võib ka see, kelle allkiri juba leidub vekslil (V.S. § 30). Kuna käendusega võtab isik endale vekslil kohustuse, seepärast saab käendajaks olla vaid see, kellel on õigus kohustada vekslil järgi.

Vekslil käendus oma juriidiliselt loomult erineb tavalisest tsiviil käendusest. Vekslil käendus on iseseisev, tsiviil käendus aga aktsessoorne.

Vekslil käendus märgitakse kas vekslile või

vekslijatkule. Teda väljendatakse sõnaga "käendan" või mõne teise samasisulise märkusega. Käenduspealdis peab alla kirjutama käendaja poolt. Kui vekсли esiküljel leidub lihtne allkiri, mis pole ei trassandi ega trassaadi oma, siis loetakse see käenduspealdiseks. Käenduspealdises tuleb mainida, millist veksliosalejat käendatakse. Pole seda märgitud, loetakse käendusantuks veksliväljaja eest (V.S. § 31).

Nagu äsja mainitud, pole vekslikäendus aktse-soorne, vaid iseseisev. Tema sihiks on kindlustada vekсли maksmist. Endise Veksliseaduse kehtivuse ajal ei lubatud osalist käendust. Kehtiva V.S. järgi on see lubatud. Ainult käenduspealdis peab sisaldama väljendi, kuisuures summas käendatakse. Käenduspealdisse ei saa sisendada tingimusi ega tähtaega, kuipika aja vältel soovitakse käendada. Kõik sellised märkused on tühised.

Vekslikäendaja vastutab vekslivalduri ees sama summaga ja samade tähtaegade vältel nagu käendajagi, välja arvatud mõned V.S. loendatud erandid.

Kui käendaja lunastab vekсли, siis tekkivad tal kõik vekslit tulenevad õigused nii käendatu enda vastu kui ka nende suhtes, kes on vastutavad käendatu ees.